

بستر و حریم رودخانه های شهری (قوانین موجود، شرایط فعلی، مشکلات و راه حل

(ها)

(مطالعه موردی)

خسرو حسینی^۱، مهدی وفایی منش^۲

۱- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان - سمنان، دانشگاه سمنان، دانشکده مهندسی، گروه عمران، تلفن ۰۲۳۱۳۳۳۳۷۴۵

۲- کارشناس ارشد بخش مهندسی رودخانه - شرکت مهندسی مشاور لار، خیابان ولیعصر، کوچه برادران شریفی، شماره ۲۳،

Email: Khhosseyni@yahoo.com

خلاصه

رودخانه ها جزو اموال عمومی بوده و متعلق به حکومت جمهوری اسلامی می باشند. وظیفه حفظ و صیانت از رودخانه ها به دولت واگذار شده است (قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱). طبق آئین نامه بستر و حریم مصوب ۱۳۷۹، حد بستر و حریم رودخانه معمولاً از پهنه بندی سیل با دوره بازگشت ۲۵ ساله بدست می آید. در این بررسی، بایستی جریان در رودخانه بدون در نظر گرفتن کلیه سازه های احداثی شبیه سازی گردد. به عبارتی جریان در رودخانه در شرایط طبیعی قبل از احداث هر گونه سازه شبیه سازی می گردد. رودخانه های شهری به سبب احداث سازه های مختلف که در راستای ساماندهی و بهره گیری هر چه بیشتر از آنها صورت گرفته است، دارای پیچیدگی های زیاد می باشد. اعمال قوانین در این رودخانه ها با موانع متعدد روبروست بخصوص اینکه دخل و تصرف در مواردی توسط سازمان های دولتی صورت گرفته است. در راستای ایمن سازی حاشیه این رودخانه ها از خطرات سیل، با توجه به شرایط موجود، راهکارهایی توسط متخصصین و متولیان امور رودخانه و سازمان های اداره کننده شهری مطرح گردیده است. بازه ای از یکی از رودخانه های غرب شهر تهران انتخاب و حد بستر رودخانه تعیین گردیده است. در بخش بعدی، مشکلات حاصل شده در این بازه که در اثر محدود نمودن عرض رودخانه و با هدف ساماندهی انجام شده، مورد ارزیابی قرار گرفته است. برای تحلیل جریان در سامانه رود-کانال از نرم افزار Hec Ras کمک گرفته شده است.

کلمات کلیدی - بستر و حریم، سیل گذری، سامانه رود-کانال، نرم افزار Hec Ras، ارزیابی سازه ها

۱- مقدمه

رودخانه های شهری دارای ویژگی ها، پتانسیل ها و همچنین معضلات و مشکلات خاص خود هستند. در صورت رعایت استانداردهای لازم، این رودخانه ها می توانند هم در هدایت سیلاب مؤثر باشند و هم با استفاده از طبیعت زیبا، کاربری گردشگری مناسبی داشته باشند. اما متأسفانه در این محدوده ها حریم ها کاملاً در معرض تجاوز قرار گرفته و حتی در بستر رودخانه نیز ساخت و سازهایی انجام می شود که به قیمت نابودی پوشش گیاهی اطراف رودخانه ها، تخریب خاک و دیگر منابع طبیعی تمام می شود. تجاوز به حریم ها، اسکان های غیرمجاز در حاشیه این رودخانه ها نه تنها خطرات بروز سیل را تشدید می کند بلکه هر کدام مشکلات اقتصادی و اجتماعی فراوانی را در پی دارد.

بستر دستخورده و تغییرات صورت گرفته در رودخانه شبیه سازی جریان را در وضعیت طبیعی با مشکل روبرو می سازد. در مقاله حاضر، به نحوه تعیین بستر رودخانه پرداخته شده است و همچنین سازه های احداثی در راستای ساماندهی رودخانه ارزیابی گردیده است.

۲- نگاهی به قوانین موجود مربوط به بستر و حریم رودخانه ها

EMAIL:M.NOEZAD@GMAIL.COM